

УДК 159.9:615.15:355.01

Ольга ЛЮТА

кандидат медичних наук, доцент,
Тернопільський національний медичний університет імені І. Я. Горбачевського
<https://orcid.org/0000-0003-3170-840X>
e-mail: kostinaoo@tdmu.edu.ua

Неоніла ЄРШОВА

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти,
Тернопільський національний медичний університет імені І. Я. Горбачевського
<https://orcid.org/0009-0007-4179-9380>
e-mail: kochmarchyk_neoste@tdmu.edu.ua

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФАРМАЦЕВТИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПАНДЕМІЇ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ

У статті здійснено теоретичний аналіз психологічних особливостей професійної діяльності фармацевтичних працівників в умовах війни та пандемії. Актуальність дослідження зумовлена зростанням психологічного навантаження, розширенням професійних функцій і підвищенням відповідальності фахівців. Встановлено, що ефективність професійної діяльності значною мірою залежить від професійно важливих якостей, емоційного інтелекту, адаптаційних ресурсів і здатності до конструктивної взаємодії з населенням. Обґрунтовано значення професійної адаптації, копінг-стратегій та організаційної підтримки як чинників психологічної стійкості й запобігання емоційному вигоранню. Запропоновано авторське бачення структури психологічних особливостей професійної діяльності, що охоплює професійно-компетентнісний, комунікативно-емоційний, адаптаційно-стресовий і копінгово-ресурсний компоненти.

Ключові слова: фармацевтичні працівники; професійна діяльність; професійна адаптація; емоційний інтелект; копінг-стратегії; емоційне вигорання.

Neonila YERSHOVA, Olha LIUTA

I. Horbachevsky Ternopil National Medical University

PSYCHOLOGICAL ASPECTS OF THE PROFESSIONAL ACTIVITY OF PHARMACEUTICAL WORKERS DURING WAR AND THE COVID-19 PANDEMIC: A THEORETICAL ANALYSIS

The article presents a theoretical analysis of the psychological characteristics of pharmaceutical professionals' occupational activity under the conditions of war and a pandemic. The relevance of the study is determined by the increasing psychological burden, expanding professional responsibilities, and growing responsibility of pharmaceutical workers. The effectiveness of their occupational activity largely depends on professionally important qualities, emotional intelligence, adaptive resources, and the ability to interact effectively with the population under conditions of uncertainty.

The study substantiates the significance of the communicative and emotional component as a key element of pharmaceutical practice and demonstrates the growing role of emotional intelligence in maintaining effective professional performance during prolonged

crises. Particular attention is paid to stress, professional adaptation, and coping strategies as essential mechanisms for preserving psychological resilience. It is argued that war and a pandemic act as powerful macro-social stressors that increase the risk of emotional exhaustion and reduce occupational effectiveness. The findings emphasize that the prevention of burnout depends on both individual psychological resources and organizational support.

The article proposes an authorial conceptualization of the psychological characteristics of pharmaceutical professionals' occupational activity, including professional-competence, communicative-emotional, adaptive-stress, and coping-resource components. Their interaction determines occupational effectiveness, psychological resilience, and the quality of pharmaceutical care during prolonged social crises.

Keywords: pharmaceutical professionals; occupational activity; professional adaptation; emotional intelligence; coping strategies; emotional burnout.

<https://doi.org/10.31891/PT-2026-3-8>

Стаття надійшла до редакції / Received 25.06.2026

Прийнята до друку / Accepted 30.07.2026

Опубліковано / Published 27.08.2026

This is an Open Access article distributed under the terms of the [Creative Commons CC-BY 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

© Ольга ЛЮТА, Неоніла ЄРШОВА

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями

У сучасних умовах розвитку системи охорони здоров'я професійна діяльність фармацевтичного працівника набуває дедалі більшої складності та багатовимірності. Традиційне уявлення про фармацевта як про фахівця, діяльність якого обмежується відпуском лікарських засобів і виконанням технологічних операцій, поступово трансформується у більш широкий підхід, що передбачає поєднання професійних знань, комунікативних навичок, високої соціальної відповідальності та здатності до безперервного професійного розвитку. У зв'язку з цим професійна діяльність фармацевтичного працівника стає предметом не лише фармацевтичних і медичних, а й психологічних досліджень, оскільки ефективність виконання професійних функцій значною мірою визначається особистісними характеристиками фахівця, його здатністю до саморегуляції, адаптації та конструктивної взаємодії з іншими людьми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Аналіз наукової літератури свідчить про наявність окремих напрямів дослідження проблематики професійної діяльності фармацевтичних працівників. Питання професійної компетентності та професійного розвитку фармацевтів висвітлено у працях Л. Гали [2], І. Ковальчук [8], І. Хмеляр та О. Бурбан [16]. Психологічні аспекти

професійної комунікації та роль емоційного інтелекту у діяльності фармацевтичних працівників розкрито у дослідженнях Н. Гончаренко [3] та І. Пестун, З. Мнушко [13]. Теоретичні засади вивчення стресу, дистресу та адаптації особистості представлені у роботах О. Даниляк, С. Маринець, О. Заячківської [4], Ю. Пилипаки та В. Романюка [14], М. Ороса та А. Гал [12], А. Бойко [1]. Значну увагу проблемам копінг-поведінки приділено у працях Л. Карамушки та Ю. Снігур [7], В. Шебанової та Г. Діденко [17], тоді як феномен емоційного вигорання досліджували А. Івасюк [6], О. Льошенко та В. Кондратьєва [9]. Водночас аналіз наукових джерел засвідчує недостатню інтеграцію зазначених наукових напрямів у межах комплексного дослідження психологічних особливостей професійної діяльності фармацевтичних працівників саме в умовах війни та пандемії, що й зумовлює актуальність представленого теоретичного аналізу.

Формулювання цілей статті

Мета роботи – теоретично дослідити психологічні особливості професійної діяльності фармацевтичних працівників в умовах війни та пандемії.

Виклад основного матеріалу

Важливою характеристикою сучасної фармацевтичної діяльності є її динамічний характер, зумовлений постійним оновленням нормативної бази, розвитком фармацевтичної науки, зміною потреб населення та зростанням вимог до якості фармацевтичної допомоги. Як зазначає Л. Гала, безперервний професійний розвиток є необхідною складовою належної аптечної практики, оскільки дозволяє фармацевтичним працівникам підтримувати належний рівень професійної компетентності та забезпечувати відповідність власної діяльності сучасним стандартам фармацевтичної допомоги [2, с. 25].

Розкриваючи сутність професійної компетентності фахівців фармацевтичної галузі, І. Ковальчук визначає її як інтегративне утворення, яке охоплює спеціальні знання, практичні вміння, професійні цінності, мотиваційні установки та здатність до ефективного виконання професійних завдань [8, с. 16]. Водночас І. Хмеляр та О. Бурбан акцентують увагу на тому, що формування професійної компетентності майбутніх фармацевтичних працівників має відбуватися через інтеграцію різних освітніх компонентів, що забезпечує цілісність професійної підготовки та готовність фахівця до вирішення складних професійних ситуацій [16, с. 194]. Порівняння наведених підходів свідчить, що обидва авторські бачення розглядають

компетентність як багатокомпонентний феномен, однак якщо І. Ковальчук більшою мірою акцентує увагу на структурних характеристиках цього утворення, то І. Хмельяр та О. Бурбан підкреслюють процесуальний аспект його формування.

Особливого значення в структурі професійної діяльності фармацевтичного працівника набувають функціональні обов'язки, зміст яких за останні роки зазнав суттєвих змін. За результатами дослідження М. Зарічкової та І. Мішиної, сучасний фармацевт виконує не лише інформаційно-консультативну, а й організаційну, комунікативну, просвітницьку та соціально орієнтовану функції [5, с. 41-42]. Автори наголошують, що сучасні умови вимагають від фармацевтичних працівників набуття нових професійних навичок, пов'язаних із роботою в умовах невизначеності, інтенсивної взаємодії з населенням та швидкого реагування на суспільні виклики [5, с. 50].

Окремої уваги заслуговує питання професійної точності як однієї з базових характеристик діяльності фармацевта. Я. Пушкарьова підкреслює значення метрологічної культури у професійній підготовці майбутніх фармацевтів, розглядаючи її як важливий чинник забезпечення якості професійної діяльності та безпеки пацієнтів [15, с. 96].

Узагальнення проаналізованих наукових підходів дає підстави стверджувати, що професійна діяльність фармацевтичного працівника є складним соціально-психологічним феноменом, який виходить далеко за межі суто фармацевтичних процедур. Вона поєднує професійну компетентність, готовність до безперервного розвитку, здатність до виконання багатфункціональних професійних ролей, високий рівень відповідальності та орієнтацію на потреби людини.

Психологічний аналіз професії неможливий без розгляду професійно важливих якостей, які забезпечують ефективність професійного функціонування та якості фармацевтичної допомоги. Досліджуючи сутність професійно важливих якостей, Н. Олександрова визначає їх як систему індивідуально-психологічних характеристик особистості, що сприяють успішному виконанню професійної діяльності та забезпечують досягнення високих результатів праці [11, с. 54]. Науковиця наголошує, що професійно важливі якості формуються у процесі професійного становлення особистості та є важливою умовою адаптації до вимог конкретної професії [11, с. 56].

Серед професійно важливих складових діяльності фармацевта особливе місце посідає комунікативна компетентність. Як зазначає Н. Гончаренко, професійна комунікативна діяльність фармацевтичного працівника характеризується високим рівнем психологічної складності,

оскільки передбачає не лише передачу інформації про лікарські засоби, але й встановлення довірчих взаємин із клієнтом, врахування його емоційного стану, індивідуальних особливостей та актуальних потреб [3, с. 84]. На думку дослідниці, ефективна професійна комунікація ґрунтується на здатності спеціаліста до активного слухання, коректного формулювання рекомендацій, підтримання психологічного контакту та попередження комунікативних бар'єрів [3, с. 91]. Такий підхід є особливо цінним для розуміння психологічної специфіки фармацевтичної діяльності, оскільки дозволяє розглядати комунікацію не як допоміжний елемент професії, а як один із її центральних функціональних компонентів.

Варто зауважити, що значення комунікативної складової діяльності фармацевта суттєво зростає в умовах суспільних криз. Пандемія COVID-19 та повномасштабна війна супроводжувалися зростанням рівня тривожності населення, поширенням інформаційної невизначеності, дефіцитом окремих лікарських засобів і підвищеним попитом на фармацевтичне консультування. За таких обставин фармацевтичний працівник нерідко стає одним із перших фахівців, до яких звертається людина у стані психологічного напруження. Це обумовлює необхідність розвитку навичок емпатійного слухання, емоційної стриманості та здатності підтримувати конструктивний діалог навіть у конфліктних або кризових ситуаціях.

У цьому контексті особливого значення набуває емоційний інтелект як інтегральний психологічний ресурс професійної діяльності. І. Пестун та З. Мнушко підкреслюють, що емоційний інтелект фармацевтичного працівника забезпечує здатність розпізнавати власні емоції та емоції інших людей, адекватно їх інтерпретувати й використовувати для побудови ефективної професійної взаємодії [13, с. 48]. На думку авторів, високий рівень розвитку емоційного інтелекту сприяє підвищенню якості фармацевтичного обслуговування, формуванню довіри між фахівцем і пацієнтом, а також зниженню ризику професійних конфліктів [13, с. 51].

Аналізуючи наведені положення, можна дійти висновку, що емоційний інтелект не варто розглядати виключно як додаткову професійну перевагу. В сучасних умовах він дедалі більше набуває ознак необхідної професійної компетенції, оскільки забезпечує ефективне функціонування фармацевта в ситуаціях емоційної нестабільності клієнтів, інформаційної невизначеності та підвищеного психологічного навантаження. Якщо професійно важливі якості створюють основу надійного виконання професійних функцій, то емоційний інтелект значною мірою визначає якість міжособистісної

взаємодії та здатність фахівця зберігати психологічну рівновагу в складних комунікативних ситуаціях.

Таким чином, психологічний зміст професійної діяльності фармацевтичного працівника формується через поєднання професійно важливих особистісних якостей та розвинених комунікативно-емоційних компетенцій. Відповідальність, уважність, етичність, самоконтроль і стресостійкість створюють основу професійної надійності, тоді як ефективна комунікація, емпатія та емоційний інтелект забезпечують успішну взаємодію з пацієнтами. Саме ця сукупність характеристик дозволяє фармацевту виконувати професійні функції не лише як фахівцю з лікарських засобів, а й як суб'єкту соціальної підтримки населення в умовах підвищеної суспільної напруги.

Професійна діяльність фармацевтичних працівників у сучасних умовах відбувається під впливом не лише внутрішньо-професійних вимог, але й масштабних соціальних викликів, які суттєво трансформують звичні умови праці. Пандемія COVID-19 та повномасштабна війна в Україні стали чинниками тривалої суспільної нестабільності, що супроводжується високим рівнем невизначеності, постійною зміною зовнішніх умов, інформаційним перевантаженням і зростанням психологічного навантаження на представників допомагаючих професій. У цих умовах фармацевтичний працівник змушений одночасно виконувати професійні обов'язки, забезпечувати якість фармацевтичної допомоги та адаптуватися до нових соціально-психологічних реалій.

Теоретичне осмислення зазначених процесів потребує звернення до наукових уявлень про природу стресу. Аналізуючи розвиток концепцій стресу, О. Даниляк, С. Маринець та О. Заячківська зазначають, що від часу формування класичної концепції Ганса Сельє наукове розуміння цього феномену суттєво розширилося [4, с. 28]. Якщо первинно стрес розглядався переважно як універсальна неспецифічна реакція організму на вплив несприятливих чинників, то сучасні підходи акцентують увагу на його психологічних, когнітивних та соціальних аспектах [4, с. 35]. Така позиція є особливо важливою для аналізу професійної діяльності фармацевтів, оскільки дозволяє розглядати стрес не лише як фізіологічну відповідь на навантаження, а як складний адаптаційний процес, що охоплює особистість у цілому.

Подібну позицію обґрунтовують Ю. Пилипака та В. Романюк, які визначають стрес як загальний адаптаційний синдром, пов'язаний із мобілізацією ресурсів організму для подолання несприятливих умов середовища [14, с. 178]. Дослідники наголошують, що стрес сам по собі

не є виключно негативним явищем, оскільки виконує важливу адаптаційну функцію та сприяє пристосуванню людини до нових обставин [14, с. 180]. На наш погляд, саме такий підхід є найбільш продуктивним для дослідження професійної діяльності фармацевтичних працівників в умовах війни та пандемії, адже дозволяє розглядати стрес як закономірну реакцію на надзвичайні умови функціонування професійного середовища.

Водночас тривалий вплив стресогенних факторів може призводити до трансформації адаптивного стресу в дистрес. М. Орос та А. Гал підкреслюють, що дистрес виникає у випадках, коли інтенсивність або тривалість впливу стресових чинників перевищує адаптаційні можливості особистості, що супроводжується погіршенням психоемоційного стану та зниженням ефективності діяльності [12, с. 33]. Автори звертають увагу на те, що хронічний дистрес негативно впливає на когнітивні процеси, емоційну стабільність і загальний рівень психічного здоров'я [12, с. 34]. З огляду на специфіку професійної діяльності фармацевтів, ризик розвитку дистресу є особливо актуальним, оскільки поєднання високої відповідальності, постійної комунікації з населенням та необхідності оперативного прийняття рішень створює умови для тривалого психоемоційного напруження.

Окремого розгляду потребує проблема професійної адаптації в умовах воєнного часу. А. Бойко зазначає, що адаптація особистості до умов війни є складним багаторівневим процесом, який передбачає перебудову поведінкових стратегій, системи цінностей, механізмів емоційної регуляції та способів взаємодії із соціальним середовищем [1, с. 2]. Дослідниця наголошує, що успішність адаптації значною мірою залежить від здатності людини зберігати психологічну гнучкість та мобілізувати внутрішні ресурси в умовах невизначеності [1, с. 4]. У контексті діяльності фармацевтичних працівників це означає необхідність підтримувати професійну ефективність навіть за умов дефіциту ресурсів, логістичних труднощів, змін у режимах роботи та постійного інформаційного навантаження.

Вплив війни на професійне становлення медичних і фармацевтичних фахівців розглядають також Х. Мочернюк, О. Олешук та О. Шевчук. Автори підкреслюють, що воєнні події суттєво змінюють професійний контекст діяльності представників медичної сфери, посилюючи значення відповідальності, моральної стійкості, здатності до швидкого прийняття рішень та готовності діяти в екстремальних умовах [10, с. 78]. Дослідники фактично демонструють, що війна виступає не лише зовнішнім стресором, а й чинником трансформації професійної ідентичності фахівця [10, с. 80]. Такий підхід видається

цінним для розуміння сучасної ролі фармацевта, оскільки дозволяє розглядати його не лише як учасника системи фармацевтичного забезпечення, а як важливий елемент соціальної підтримки населення в кризових умовах.

Тривале перебування в умовах підвищеного професійного навантаження закономірно актуалізує проблему збереження психологічного благополуччя фахівців. Для фармацевтичних працівників, діяльність яких поєднує високий рівень відповідальності, інтенсивну міжособистісну взаємодію та необхідність підтримання професійної ефективності в умовах суспільної нестабільності, особливого значення набувають механізми психологічного подолання стресу. Саме тому аналіз копінг-поведінки та емоційного вигорання дозволяє глибше зрозуміти закономірності професійного функціонування фармацевтів в умовах війни та пандемії.

У сучасній психологічній науці копінг розглядається як один із ключових механізмів адаптації особистості до складних життєвих обставин. Л. Карамушка та Ю. Снігур визначають копінг-стратегії як систему когнітивних, емоційних і поведінкових способів подолання стресових ситуацій, спрямованих на збереження психологічної рівноваги та підтримання ефективного функціонування особистості [7, с. 24]. Авторки наголошують, що ефективність подолання стресу значною мірою залежить від здатності людини гнучко використовувати різні копінгові ресурси залежно від характеру проблемної ситуації [7, с. 27]. Такий підхід є особливо актуальним для представників фармацевтичної галузі, оскільки професійне середовище останніх років характеризується високою динамічністю та значною кількістю непередбачуваних викликів.

Подібної позиції дотримуються В. Шебанова та Г. Діденко, які розглядають копінг-поведінку як багаторівневий процес взаємодії особистості із зовнішніми та внутрішніми стресорами [17, с. 370]. Дослідниці підкреслюють, що копінг не обмежується окремими поведінковими реакціями, а включає складну систему когнітивної оцінки ситуації, вибору стратегій реагування та регуляції емоційного стану [17, с. 374]. Порівняння наведених підходів дозволяє зробити висновок, що у сучасних психологічних дослідженнях копінг дедалі частіше розглядається не як ситуативна реакція на труднощі, а як важливий компонент психологічної стійкості особистості. У контексті професійної діяльності фармацевтів це означає, що здатність ефективно долати стресові ситуації стає одним із чинників збереження професійної продуктивності та психологічного здоров'я.

Особливої актуальності проблема копінг-поведінки набуває в умовах війни та пандемії, коли професійна діяльність супроводжується підвищеним рівнем невизначеності, дефіцитом ресурсів, необхідністю працювати з тривожними або емоційно дезорганізованими клієнтами та постійною загрозою професійного виснаження. За таких умов саме сформованість адаптивних копінг-стратегій дозволяє фармацевтичному працівникові підтримувати професійну ефективність, уникати надмірного емоційного перенапруження та зберігати здатність до конструктивної взаємодії з людьми. Відтак копінг-поведінку доцільно розглядати не лише як механізм подолання стресу, але і як важливий психологічний ресурс професійної діяльності.

Натомість недостатність адаптивних способів реагування на тривале психоемоційне навантаження може сприяти розвитку емоційного вигорання. Аналізуючи сучасні підходи до розуміння цього феномену, А. Івасюк зазначає, що емоційне вигорання є складним багатокомпонентним процесом, який формується внаслідок тривалого впливу професійних стресорів і проявляється через емоційне виснаження, зниження професійної мотивації та деформацію ставлення до професійної діяльності [6, с. 88]. Авторка звертає увагу на те, що сучасні моделі вигорання розглядають його не як одноразовий психологічний збій, а як поступовий процес виснаження особистісних ресурсів під впливом хронічного професійного стресу [6, с. 90].

Розвиваючи цю позицію, О. Льошенко та В. Кондратьєва підкреслюють, що синдром емоційного вигорання є однією з найбільш поширених професійних деформацій у професіях, пов'язаних з інтенсивною міжособистісною взаємодією [9, с. 106]. Науковці наголошують на необхідності своєчасної діагностики проявів вигорання та впровадження профілактичних заходів, спрямованих на підтримання психологічного благополуччя працівників [9, с. 109]. Особливо цінним у межах досліджуваної проблематики є висновок авторів про те, що профілактика емоційного вигорання повинна здійснюватися не лише на індивідуальному, але й на організаційному рівні, оскільки професійне виснаження значною мірою залежить від умов праці, рівня соціальної підтримки та організації професійного середовища [9, с. 110].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі

Відтак, психологічна стійкість фармацевтичного працівника в умовах війни та пандемії визначається не стільки відсутністю стресу, скільки здатністю ефективно управляти його наслідками. Проведений аналіз свідчить, що адаптивні копінг-стратегії, навички саморегуляції та

своєчасна профілактика емоційного виснаження виступають важливими чинниками підтримання професійного ресурсу. Водночас емоційне вигорання доцільно розглядати як комплексний психологічний маркер, який сигналізує про порушення балансу між вимогами професійної діяльності та можливостями особистості забезпечувати власне психологічне благополуччя в умовах тривалих соціальних потрясінь.

Перспективи подальших досліджень полягають у реалізації емпіричного дослідження психологічних особливостей професійної діяльності фармацевтичних працівників в умовах війни та пандемії, результати яких дозволять перевірити теоретичні положення, викладені в межах даної статті.

Література

1. Бойко А. О. Психологія адаптації особистості в умовах воєнних дій. *Вчені записки ТНУ ім. В.І. Вернадського. Сер. Психологія*. 2024. № 35 (74). С. 1-5.
2. Гала Л. А. Постійний професійний розвиток фармацевтичних працівників–вимога належної аптечної практики. *Management, economy and quality assurance in pharmacy*. 2016. № 3 (47). С. 24-30.
3. Гончаренко Н. Психологічні особливості професійної комунікативної діяльності фармацевтичного працівника. *Проблеми сучасної психології*. 2019. № 45. С. 79-103.
4. Даниляк О., Маринець С. А., Заячківська О. Еволюція знань про стрес: від Г анса Сельє до сучасних досягнень. *Праці наукового товариства ім. Шевченка. Медичні науки. Лікарський збірник*. 2016. № 45. Т. 28. С. 27-40.
5. Зарічкова М. В., Мішина І. Ю. Дослідження сучасних функціональних обов'язків фармацевтичних працівників та набуття ними навичок, адаптованих до умов сьогодення. *Social Pharmacy in Health Care*. 2023. № 9 (4). С. 39-54.
6. Івасюк А. Моделі емоційного вигорання особистості. *Науковий вісник ужгородського національного університету. Сер. Психологія*. 2025. № 1. С. 87-92.
7. Карамушка Л. М., Снігур Ю. С. Копінг-стратегії: сутність, підходи до класифікації, значення для психологічного здоров'я особистості та організації. *Актуальні проблеми психології. Сер. Організаційна психологія. Економічна психологія. Соціальна психологія*. 2020. № 55 (1). С. 23-30.

8. Ковальчук І. С. Сутність, структура професійної компетентності майбутніх фахівців галузі фармація. *Science and Education a New Dimension*. 2021. № 9. С. 15-19.
9. Льошенко О., Кондратьєва В. Діагностика, профілактика, корекція синдрому «емоційного вигорання». *Вісник Львівського університету. Сер. Психологічні науки*. 2021. № 10. С. 105-112.
10. Мочернюк Х. І., Олещук О. М., Шевчук О. О. Формування особистості майбутнього лікаря та фармацевта в умовах війни в Україні через призму вивчення фармакології. *Медична освіта*. 2025. № 4. С. 77-81.
11. Олександрова Н. Н. Сутність поняття професійно важливості. *Новий Колегіум*. 2011. № 4. С. 53-58.
12. Орос М. М., Гал А. В. Стрес, дистрес, його види та корекція. *Ліки України*. 2021. № 7 (253). С. 32-35.
13. Пестун І. В., Мнушко З. М. Роль та особливості емоційного інтелекту фармацевтичних працівників. *Соціальна фармація в охороні здоров'я*. 2023. № 9 (1). С. 46-54.
14. Пилипака Ю. І., Романюк В. Л. Стрес як загальний адаптаційний синдром та психічне здоров'я особистості. *Психологія: реальність і перспективи*. 2016. № 6. С. 177-182.
15. Пушкарьова Я. М. Метрологічна культура у професійній підготовці майбутніх фармацевтів. *Медична освіта*. 2025. № 4. С. 95-98.
16. Хмеляр І., Бурбан О. Формування професійної компетентності майбутніх фармацевтичних працівників в умовах реалізації міжпредметної інтеграції. *Науковий вісник Ужгородського університету. Сер. Педагогіка. Соціальна робота*. 2019. № 1 (44). С. 192-197.
17. Шебанова В. І., Діденко Г. О. Копінг-поведінка у сучасних психологічних дослідженнях. *Проблеми сучасної психології*. 2018. № 39. С. 368-379.

References

1. Boiko, A.O. (2024). Psykholohiia adaptatsii osobystosti v umovakh voiennykh dii [Psychology of personality adaptation under conditions of military actions]. *Vcheni zapysky Tavriiskoho natsionalnoho universytetu imeni V.I. Vernadskoho. Seriya: Psykholohiia – Scientific Notes of V.I. Vernadsky Taurida National University. Series: Psychology*, 35(74), 1–5 [in Ukrainian].
2. Hala, L.A. (2016). Postiinyi profesiinyi rozvytok farmatsevtichnykh pratsivnykiv – vymoha naleznoi aptecznoi praktyky [Continuous professional development of pharmaceutical workers as a requirement of good pharmacy practice]. *Management, Economy and Quality Assurance in Pharmacy*, 3(47), 24–30 [in Ukrainian].
3. Honcharenko, N. (2019). Psykholohichni osoblyvosti profesiinoi komunikativnoi diialnosti farmatsevtichnoho pratsivnyka [Psychological features of the professional

communicative activity of a pharmaceutical worker]. Problemy suchasnoi psykholohii – Problems of Modern Psychology, 45, 79–103 [in Ukrainian].

4. Danyliak, O., Marynets, S.A., & Zayachkivska, O. (2016). Evoliutsiia znan pro stres: vid Hansa Selie do suchasnykh dosiahnen [Evolution of knowledge about stress: from Hans Selye to modern achievements]. Pratsi Naukovoho tovarystva imeni Shevchenka. Medychni nauky. Likarskyi zbirnyk – Proceedings of the Shevchenko Scientific Society. Medical Sciences. Medical Collection, 45(28), 27–40 [in Ukrainian].

5. Zarichkova, M.V., & Mishyna, I.Yu. (2023). Doslidzhennia suchasnykh funktsionalnykh oboviazkiv farmatsevtichnykh pratsivnykiv ta nabuttia nymy navychok, adaptovanykh do umov sohodennia [Study of modern functional responsibilities of pharmaceutical workers and acquisition of skills adapted to current conditions]. Social Pharmacy in Health Care, 9(4), 39–54 [in Ukrainian].

6. Ivasiuk, A. (2025). Modeli emotsiinoho vyhorannia osobystosti [Models of emotional burnout of personality]. Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnogo universytetu. Seria: Psykholohiia – Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series: Psychology, 1, 87–92 [in Ukrainian].

7. Karamushka, L.M., & Snihur, Yu.S. (2020). Kopinh-stratehii: sutnist, pidkhody do klasyfikatsii, znachennia dlia psykholohichnoho zdorovia osobystosti ta orhanizatsii [Coping strategies: essence, approaches to classification, and significance for psychological health of personality and organization]. Aktualni problemy psykholohii. Seria: Orhanizatsiina psykholohiia. Ekonomichna psykholohiia. Sotsialna psykholohiia – Current Problems of Psychology. Series: Organizational Psychology. Economic Psychology. Social Psychology, 55(1), 23–30 [in Ukrainian].

8. Kovalchuk, I.S. (2021). Sutnist, struktura profesiinoi kompetentnosti maibutnykh fakhivtsiv haluzi farmatsiia [Essence and structure of professional competence of future pharmacy specialists]. Science and Education a New Dimension, 9, 15–19 [in Ukrainian].

9. Loshenko, O., & Kondratieva, V. (2021). Diahnostyka, profilaktyka, korektsiia syndromu «emotsiinoho vyhorannia» [Diagnosis, prevention and correction of emotional burnout syndrome]. Visnyk Lvivskoho universytetu. Seria: Psykholohichni nauky – Visnyk of Lviv University. Series: Psychological Sciences, 10, 105–112 [in Ukrainian].

10. Mocherniuk, Kh.I., Oleshchuk, O.M., & Shevchuk, O.O. (2025). Formuvannia osobystosti maibutnoho likaria ta farmatsevtu v umovakh viiny v Ukraini kriz pryzmu vyvchennia farmakolohii [Formation of the personality of future physicians and pharmacists under wartime conditions in Ukraine through the study of pharmacology]. Medychna osvita – Medical Education, 4, 77–81 [in Ukrainian].

11. Oleksandrova, N.N. (2011). Sutnist poniattia profesiino vazhlyvi yakosti [The essence of the concept of professionally important qualities]. Novyi Kolehium – New Collegium, 4, 53–58 [in Ukrainian].

12. Oros, M.M., & Hal, A.V. (2021). Stres, dystres, yoho vydy ta korektsiia [Stress, distress, their types and correction]. Liky Ukrainy – Medicines of Ukraine, 7(253), 32–35 [in Ukrainian].

13. Pestun, I.V., & Mnushko, Z.M. (2023). Rol ta osoblyvosti emotsiinoho intelektu farmatsevtichnykh pratsivnykiv [The role and features of emotional intelligence of pharmaceutical workers]. Sotsialna farmatsiia v okhoroni zdorovia – Social Pharmacy in Health Care, 9(1), 46–54 [in Ukrainian].

14. Pylypaka, Yu.I., & Romaniuk, V.L. (2016). Stres yak zahalnyi adaptatsiinyi syndrom ta psyklichne zdorovia osobystosti [Stress as a general adaptation syndrome and mental health of personality]. Psykholohiia: realnist i perspektyvy – Psychology: Reality and Prospects, 6, 177–182 [in Ukrainian].

15. Pushkarova, Ya.M. (2025). Metrolohichna kultura u profesiinii pidhotovtsi maibutnykh farmatsevtiv [Metrological culture in the professional training of future pharmacists]. Medychna osvita – Medical Education, 4, 95–98 [in Ukrainian].

16. Khmeliar, I., & Burban, O. (2019). Formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnikh farmatsevtichnykh pratsivnykiv v umovakh realizatsii mizhpredmetnoi intehratsii [Formation of professional competence of future pharmaceutical workers in the context of interdisciplinary integration]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Serii: Pedahohika. Sotsialna robota* – Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series: Pedagogy. Social Work, 1(44), 192–197 [in Ukrainian].

17. Shebanova, V.I., & Didenko, H.O. (2018). Kopinh-povedinka u suchasnykh psykholohichnykh doslidzhenniakh [Coping behavior in contemporary psychological research]. *Problemy suchasnoi psykholohii* – Problems of Modern Psychology, 39, 368–379 [in Ukrainian].